

İKV BİLGİ NOTU

AVRUPA SAVUNMA VE YATIRIM PLANI KAPSAMINDA TÜRK SAVUNMA SANAYİ ŞİRKETLERİ İÇİN OLASI FIRSATLAR

Melike Sönmez, İKV Uzman Yardımcısı

2022’de Rusya’nın Ukrayna’yı işgali sonrası ortak bir savunma planı oluşturulmasına yönelik ihtiyaca cevap olarak 5 Mart 2024’te Komisyon Avrupa Savunma ve Yatırım Planı’nı (*Europe Defence and Investment Programme-EDIP*) kabul etti. Söz konusu plan, AB'nin mevcut ve gelecekteki güvenlik önlemlerini destekleyerek, AB savunma sanayiini dış tehditlere karşı daha iyi hazırlamak ve savunma sanayiinde dışa bağımlılığı azaltmayı hedefliyor. EDIP, öncelikle Avrupa’da savunma ekipmanlarının üretilmesini ve teknolojik yeniliklerin teşvik edilmesini desteklerken, özellikle kriz durumlarında Avrupa’nın savunma ihtiyaçlarını karşılamak için acil durum planları ve tedarik zincirleri oluşturmayı hedefliyor ve böylece Avrupa’nın savunma alanında bağımsızlığının desteklenmesini öngörüyor. İlgili plan, Avrupa’nın savunma sanayiinin ortak satın alma yoluyla güçlendirilmesi aracının oluşturulmasına ilişkin 2023/2418 sayılı Tüzük’e (EDIRPA) ek olarak çıkarılarak AB üye ülkeleri ve Ukrayna’nın güvenlik ihtiyaçlarına uzun vadeli bir çözüm olmayı hedefliyor. Avrupa Savunma Sanayi Stratejisi (EDIS) ile ardışık kabul edilen EDIP, şu uygulamaları kapsıyor:

- 2025-2027 yılı için AB bütçesinden 1,5 milyar avroluk desteğin sağlanması,
- Avrupa Savunma Teknolojik ve Endüstriyel Tabanı’nın (*European Defence Technological and Industrial Base*) rekabet edebilirliğinin ve cevap verebilirliğinin güçlendirilmesi,
- Savunma ürünlerinin bulunabilirliği ve arzının güvence altına alınması,
- Ukrayna’nın savunma sanayiinin toparlanması, ayağa kaldırılması ve modernize edilmesi konularında Ukrayna ile iş birliği yapılması.¹
- Avrupa Savunma Fonu (*European Defence Fund-EDF*) projelerinin ekipman geliştirme adımının uygulanması,
- AB ülkeleri arası Avrupa Savunma Politikalarının birbirine uyumunun artırılması,
- Kritik Hammaddeler Yasası’nın (*Critical Raw Materials Act*) güvenlik ve savunma uygulamalarını ayağını ilgilendiren ham maddelerin tedarik sorunlarının aşılması

¹ “Stronger European defence”, *European Commission*, t.y., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/stronger-european-defence_en#addressing-the-defence-investment-gaps Erişim tarihi: 6.12.2024

ve bu ham maddelerin çeşitlendirilmesi amacıyla stratejik projelerin desteklenmesi.²

Ayrıca EDIP, AB üyesi ülkeler ile Ukrayna'nın savunma ihtiyaçlarının iş birliği içerisinde karşılanması ve mevcut zayıflıklarla baş edilmesinde ortak hareket edebilme becerisi kazanılarak savunma stratejilerinin daha ileri bir noktaya taşınmasını amaçlıyor. Artan bölgesel savaşlar ile güvenlik ve savunma alanındaki ihtiyaçların daha derinden hissedilmesiyle ortaya konan plan için son zamanlarda bir gevşeme öngörülüyor. ABD'de Donald Trump'ın seçimlerde başarılı olmasıyla savunma alanında ABD'ye karşı daha az 'bağımlı' bir politika gütmek isteyen AB, Fransa'nın savunma ekipmanlarının üçüncü ülkelerden satın alınmasına ilişkin itirazını kaldırmaya yeşil ışık yakması sonrası yeni bir döneme hazırlanıyor. Bir yıldır 'stratejik özerkliğin' (*strategic autonomy*) korunması gerekçesiyle üçüncü ülkelerle kısıtlı iş birliğini savunan Fransa'nın³ fikrini değiştirerek üçüncü ülkelerle savunma konusunda iş birliğine izin verecek değişikliği yapmayı kabul ettiği Fransız diplomatlarca duyuruldu. Önümüzdeki haftalarda görüşmelerinin gerçekleşmesi beklenen yasadaki değişiklik üçüncü ülkelerin EDIP'e kısmen de olsa dahil olmasını mümkün kılacak. Değişiklik kabul edildiği takdirde üçüncü ülkelere yönelik kısıtlamaları kapsayan yasa Türkiye'den savunma sanayi şirketlerinin de AB'ye savunma ekipmanı satmasını mümkün kılacaktır. 'İyi ilişkiler' ilkesi ile Avrupa güvenliğine aykırı davrandığı düşünülen üçüncü ülkelerin yine de plan dışı bırakılmasının beklendiği aktarılıyor.⁴

Ortadoğu pazarının önemli savunma ekipmanı ihracatçılarından olduğu bilinen Türkiye'nin Avrupa'da da birçok müşterisi bulunuyor. Bu müşteriler arasında insansız hava aracı kaleminde Polonya ve Litvanya öne çıkarken; taktik operasyonel malzeme ve taktik medikal ürünler kalemlerinde Türk firmalardan ithalat gerçekleştiren ülkeler arasında Ukrayna, Almanya, Çekya, Bulgaristan, Estonya, İngiltere, İsveç, Finlandiya, Romanya, İspanya yer alıyor.⁵ Macaristan'ın da Türkiye'den zırhlı araç ithal ettiği bilinenler arasında.⁶

² Staff Working Document for a European Defence Industry Programme and a framework of measures to ensure the timely availability and supply of defence products, C(2024) 4822 final, 08.07.2024, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/f1e6ba44-4720-4f14-a991-a3a7f3afb475_en?filename=Staff%20Working%20Document%20on%20EDIP.PDF

³ Aurélie Pugnet, "EU countries ready to fund defence products despite US use restrictions", *Euractiv*, 27.11.2024, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-countries-ready-to-fund-defence-products-despite-us-use-restrictions/> Erişim tarihi: 06.12.2024

⁴ "France drops buy-EU demand for Brussels defence fund", *Financial Times*, 24.11.2024, <https://www.ft.com/content/f556667f-c2c2-4111-8dda-bc5b6ed9ce10> Erişim tarihi: 06.12.2024

⁵ Göksel Yıldırım, "Savunmadaki "taktik ürünler" 15 ülkede ihracat kapısı açtı", *Anadolu Ajansı*, 07.09.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/savunmadaki-taktik-urunler-15-ulkede-ihracat-kapisi-acti/2678732> Erişim tarihi: 06.12.2024

⁶ Rifat Öncel, "Türkiye'nin Savunma Sanayii İhracatı" *Kriter*, Eylül 2021, Yıl 6, Sayı 60 <https://kriterdergi.com/dis-politika/turkiyenin-savunma-sanayii-ihracati> Erişim tarihi 06.12.2024